

Yhteistyön maakunta • Samarbetets landskap • Cooperative region

Keski-Pohjanmaan tilanne- ja kehityskuva 2024

1. Väestökehitys

Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta

Keski-Pohjanmaan väkiluku on pysynyt jo useita vuosia vakaana. Vuoden 2023 lopussa maakunnan väkiluku oli 67 742. Maakunnan väestömäärää toisaalta kasvattaa muuttoliike ja toisaalta sitä supistaa luonnollinen väestönmuutos (kuolleita enemmän kuin syntyneitä). Kokonaisnettomuuttoa tarkastellessa Keski-Pohjanmaa on viime vuosikymmenellä ollut lievästi muuttotappiollinen, mutta vuosien 2022–2023 aikana maakunta on kääntynyt muuttovoittoalueeksi. Vuonna 2023 kokonaisnettomuutto oli 81 henkilöä voitollinen.¹ Suomalaisittain korkean syntyvyyden seurauksena alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on Keski-Pohjanmaalla maan suurin² ja se lisää tarvetta varhaiskasvatukseen, sivistyspalvelujen ja koulutuksen ylläpitämiseen ja kehittämiseen kunnissa valtion tukemana.

Arviot näkymistä vuoden ja viiden vuoden päähän kehityksen jatkuessa nykyisen mukaisena

Tilastokeskuksen uusin väestöennuste vuodelta 2021 ennusti Keski-Pohjanmaan väkiluvun supistuvan vuosittain vähintään 200 hengellä.³ Väkiluvun supistuminen on kuitenkin vuosina 2021–2023 ollut selvästi ennustettua hitaampaa, vuonna 2023 väkiluku väheni 73 hengellä.⁴ Alueen voimakas työvoiman kysyntä voi johtaa maakunnan väkiluvun kasvuun. Tulevaan kehitykseen vaikuttavat olennaisella tavalla alueen teollisuuden investointihankkeiden toteutuminen ja työperäinen maassa- ja maahanmuutto.

Keski-Pohjanmaalla meneillään olevat ja lähivuosina käynnistyvät erityisesti kemian, kaivannaisalan, vihreän siirtymän ja energiamurroksen hankkeet edellyttävät merkittävää työvoiman määrän lisäystä (noin 6 000 työllistä) maakunnassa vuoteen 2030. Uudesta työvoimasta kilpaillaan kotimaassa ja ulkomailta.

Maakunnan sisällä Kokkolan seutukunnan väestö kasvaa ja Kaustisen seutukunnan väestö supistuu. Molemmat muutostrendit aiheuttavat haasteen palvelurakenteen ja -tason ylläpitämiseen.

Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Väestökehitys edellyttää merkittävästi niin panostuksia varhaiskasvatukseen ja yleissivistävään koulutukseen kuin ammatillisen ja korkeakoulutuksen koulutusmahdollisuuksien luomista alueelle etenkin uusilla vihreän siirtymän aloilla. Alueen elinkeinoelämässä, työvoimassa, TKI-toinnassa, koulutuksessa ja aluekehityksen ohjauksessa tarvitaan sekä rakenteellista ja laadullista kehittämistä. Ilman alueen ulkopuolelta saatavaa työvoimaa on merkittävä riski, että osa teollisuusinvestointien kasvupotentiaalista jää saavuttamatta.

Korkea syntyvyys edellyttää perheitä tukevaa työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaa ja resursseja varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Väestön ikääntyminen edellyttää palvelujen kasvattamista ikäihmisten tarpeista huolehtimiseksi sekä panostuksia ikääntyvien palveluihin ja toimintatapoihin sekä asenteisiin yhteiskunnassa.

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan haasteen ratkaiseminen edellyttää alueen koulutuksen resurssien kasvattamista sekä yritysten ja muiden työorganisaatioiden sekä toiminta- ja asumisympäristön vetovoiman parantamista. Tutkintokoulutuksen lisäksi työvoimatarpeeseen tulee vastata työelämälähtöisellä täydennyskoulutuksella ja jatkuvalla oppimisella.

2. Ympäristön kestävä kehitys

Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta

Keski-Pohjanmaan suurimmat päästösektorit ovat maatalous (45 % kokonaispäästöistä), lämmitys (19 %) ja tieliikenne (17 %).⁵ Maatalouden kasvihuonekaasupäästöistä suurin osa muodostuu eläinten ruuansulatuksesta

¹ Tilastokeskus. Väestön ennakkotilasto.

² Tilastokeskus. Väestörakenne. 31.12.2022 tiedot.

³ Tilastokeskus. Väestöennuste 2021.

⁴ Tilastokeskus. Muuttoliike.

⁵ Suomen ympäristökeskus. Kuntien ja alueiden KHK-päästöt.

(35 %) ja maaperästä (30 %).⁶ Vuonna 2021 lämmityspäästöjen suurin aiheuttaja oli kaukolämpö, joka tuotettiin suurelta osin metsäpolttoaineilla ja teollisuuden puutähteillä (63 %) sekä turpeella (31 %).⁷ Tieliikenteen päästöistä vuonna 2016 64 % aiheutui henkilöautoliikenteestä ja 35 % kuorma- ja pakettiautoliikenteestä, linja-autoliikenteen osuuden jäädessä kahteen prosenttiin. Tuulisähkön tuotanto kasvanut 205 % vuosien 2017–2020 aikana ja päästövähennys on ollut 2005–2021: 24,5 %.

Keski-Pohjanmaalle on laadittu vuonna 2021 Keski-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2035 ja sitä tukevat kuntakohtaiset ilmastotiekartat. Lähes kaikki jäsenkunnat ovat myös laatimassa ilmastosuunnitelmia.

Arviot näkyvästä vuoden ja viiden vuoden päähän kehityksen jatkuessa nykyisen mukaisena

Keski-Pohjanmaan kokonaispäästöjen arvioidaan vähentyvän vuoden ja merkittävästi viiden vuoden aikavälillä. Maakuntaan rakennetaan vuosien 2024–2028 aikana noin 400–600 tuulivoimalaa, jotka muodostavat noin 2100–4600 megawattia uutta tuulivoimakapasiteettia.⁸ Ilmastotavoitteisiin päästään muun muassa energiaturpeen käytön vähentämisen, tuulivoiman rakentamisen sekä biokaasun tuotannon lisääntymisen ansiosta. Tuulivoimarakentaminen etenee, biokaasuvoimaloiden määrä kaksinkertaistuu ja vetytalous kehittyy vahvasti vuoteen 2030 mennessä

Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Metsänhoidon ja ilmastönäkökulman kannalta oleellista on suometsien suuri osuus. EU:n vuoteen 2030 ulottuvan biodiversiteettistrategia sisältää sekä luonnon suojelu- että ennallistamistavoitteita. Ennallistamisasetuksen yleistavoitteen mukaan ennallistamistoimenpiteiden on katettava vähintään 20 % EU:n maa- ja vesialueista. Metsien ennallistamistavoite koskee myös puustoisia soita.

Keski-Pohjanmaan maapinta-alasta noin 81 % on metsätalousmaata, joista 49 % sijaitsee turvemaidilla.⁹ Myös pelloista suuri osa on turvepohjaisia. Esimerkiksi maankäytön muutoksilla on mahdollista vaikuttaa merkittävästi maataloussektorin maaperän tuottamiin kasvihuonekaasupäästöihin. Tällä hetkellä muun muassa metsityksen ongelmana on, että viljelijä menettää maataloustuet metsitetyiltä alueilta ja maksaa metsityskulut, vaikka metsitys lisää hiilensidontaa pitkällä aikavälillä. Maankäytön muutokset vaativat tukimuotojen uudistamista ja uusia kannustimia.

Energiahuollon murros johtaa siihen, että vuonna 2040 maakunta on saavuttanut energiaomavaraisuuden ja maakunnassa tuotetaan energiaa myös muualle Suomeen. Energiantuotannon yksi keskeisistä lähteistä on tuulivoima, jota raskaan liikenteen tarvitsema biokaasun ja vedyn tuotanto täydentää. Vetytalousinvestointien myötä uusiutuvasti tuotettua vetyä hyödynnetään maakunnan teollisuuden ja raskaan liikenteen energianlähteenä. Vetytalouden avulla vahvistetaan maakunnan hiilipositiivisuutta sekä vähennetään päästöjä.

Turpeen energiakäyttö on korvattu ei-fossiilisilla vaihtoehdoilla, sekä alkutuotantoelinkeinot (maa-, ja metsätalous sekä turkistuotanto) toimivat bioenergialla ja muilla uusiutuvan energian muodoilla. Turpeen energiakäytön vähentämisen tai kokonaan loppumisen vuoksi lämmöntuotanto nojaa tulevaisuudessa entistä vahvemmin bioenergian ja teollisen hukkalämmön hyödyntämiseen. Sähköinen lämmöntuotanto lisääntyy ja myös pieneninvoiman tuotanto on mahdollisia alueella tulevaisuudessa.

3. Alue- ja yhdyskuntarakenne sekä liikenne- ja viestintäyhteydet

Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta

Kokkolan ydinkaupunkialuetta lukuun ottamatta maakunta on hyvin maaseutuvaltainen. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus on maakunnassa voimakasta. Kahdensuuntainen pendelöinti sekä koulutus ja palvelut liikuttavat asukkaita Kokkolan ja maaseutukuntien välillä. Kasvava etätyö, monipaikkaisuus ja nopeasti etenevä

⁶ Keski-Pohjanmaan liitto. Keski-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2035.

⁷ Energiateollisuus. Kaukolämpötilasto.

⁸ Suomen Tuulivoimayhdistys ry. Rakenteilla olevat hankkeet ja suunnittelussa olevat hankkeet. Tammikuun 2024 tiedot.

⁹ Keski-Pohjanmaan liitto. Keski-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2035.

yhteiskunnan digitalisaatiokehitys yhdistettynä toimiviin yhteyksiin luovat pohjaa koko maakunnan tasapainoiselle kehittämiselle.

Keski-Pohjanmaan saavutettavuuden parantamisen keskiössä on toimiva maakunnan liikennejärjestelmä. Maakunnan kuntien sisäisen ja ulkoisen liikenteen liikennemuotoja ja -väyliä kehitetään erityisesti, koska parantuneella saavutettavuudella tuetaan suurinvestointien syntyä, paikallista yritystoimintaa ja vahvistetaan pääväylien liikenteen välityskykyä, mikä osaltaan varmistaa myös kansallista ja alueellista huoltovarmuutta. Lisäksi otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon liikenneturvallisuuden vaateet.

Arviot näkyvistä vuoden ja viiden vuoden päähän kehityksen jatkuessa nykyisen mukaisena.

Suurinvestointien toteutuminen tulee vaikuttamaan asumis- ja palvelurakenteeseen eri tavoin, kun mm. asukasmäärät kasvavat alueella.

Läntisen ja pohjoisen ulottuvuuden merkityksen lisääntymisen myötä kansallisten ja kansainvälisten liikenneyhteyksien ja -käytävien merkitys korostuu. Keski-Pohjanmaan näkyvissä olevat merkittävät investoinnit lisäävät tarvetta vahvistaa osajien ja tavaroiden saavutettavuutta. Toimivilla liikennejärjestelmällä tuetaan investointien jalkautumista alueelle sekä vahvistetaan työvoiman saatavuutta.

Yksityiset ja julkiset sähköiset palvelut tulevat lisääntymään ja kehittymään. Älyliikenteen kasvua ja käyttöönottoa tulee mahdollistaa laajakaistayhteyksiä parantamalla.

Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Suurinvestointien toteutuminen vaatii liikenneinfrastruktuurin kehittämistä. Tavaraliikenteen merkitys niin tiestöllä, raideliikenteessä kuin satamassa korostuu erityisesti maakunnan merkittävän vientiteollisuuden seurauksena. Etenkin tieverkon kunnossapito ja parantaminen korostuvat, ja niiden edellyttämän rahoituksen riittävyys tulee turvata.

Kokkolan satama tulee saattaa nopeasti osaksi TEN-T ydinverkon satamien verkostoa. Sähkölentoliiketoiminnan käynnistyminen vaatii verkostokehitystä, tukeutumisedellytysten luomista sekä vahvaa EU:n ja kansallisen tason normisääntelyn edistämistä nopeassa rytmissä.

Maaseutualueiden laajakaistarakentaminen on edelleen hidasta, ja haasteet säilyvät erityisesti kaupallisten toimijoiden heikon kiinnostuksen seurauksena. Tämä korostaa valtion merkitystä laajakaistaverkkojen rakentamisessa.

Maakunnan identiteetin, yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin yhtenä peruspilarina on alueen luonto- ja kulttuuriympäristö, jonka vaaliminen ja uudistaminen edellyttävät alueellisessa suunnittelussa elinkeinoihin, asumiseen, virkistyskäyttöön sekä luonto- ja kulttuuriarvoihin liittyvien tarpeiden yhteensovittamista.

4. Elinkeinot ja TKI-toiminta

Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta

Keski-Pohjanmaan aluetalouden kärkenä on vientivetoinen suurteollisuus, jonka ytimen muodostaa kemikaalien ja metallien valmistus. Maakunnan suurteollisuutta kehitetään akkuekosysteemin, uusiutuvan energian, biotalouden ja kiertotalouden suuntiin. Maakunnassa on käynnissä lukuisia puhtaaseen energiaan liittyviä hankkeita. Suurteollisuutta ja suurhankkeita täydentää monipuolinen ja määrällisesti suuri pk-yrityssektori.

Tulevina vuosina keskitytään energiamurroksen toimeenpanoon, aluetalouden uudistamiseen ja monipuolistamiseen sekä uuden kasvun synnyttämiseen maakunnan tulevaisuuden hyvinvoinnin, kilpailukyvyyn ja kestäväen kasvun ja elinvoiman varmistamiseksi. Tavoitteena on hyödyntää ja edelleen kehittää alueen erityispiirteitä ja vahvuuksia sekä ottaa maakunnan kehittämisessä huomioon luonnon monimuotoisuuden, ympäristönsuojeluun sekä ilmastonsuojeluun liittyvät kansalliset ja eurooppalaiset tavoitteet.

Arviot näkymistä vuoden ja viiden vuoden päähän kehityksen jatkuessa nykyisen mukaisena

Maakunnan lähitulevaisuuden kasvu ja kehitys ovat suuresti riippuvaisia sekä suunnitteilla että käynnissä olevien suurhankkeiden toteutumisesta. Akku- ja kaivosklusteria kehitetään voimakkaasti. Esim. Keliber-litiumhanke (kokonaiskustannus 656 milj. euroa) on alkanut, ja yrityksellä on tavoitteena olla Euroopan ensimmäinen integroitu litiumhydroksidin tuottaja. Hanke tulee tarvitsemaan työvoimaa sen henkilöstön määrän noustessa vuoden 2023 loppupuolen noin 70 henkilöstä noin 350 henkilöön vuoden 2025 aikana. Kerrannaisvaikutuksineen hankkeen arvioidaan tuovan maakuntaan noin 700 työpaikkaa. Kokkolan jalostamolla tuotanto alkaa vuonna 2025 ja Kaustisen rikastamolla alkuvuonna 2026.¹⁰ Umicore Finland Oy:n noin tuhat työntekijää työllistävien nikkelijalostamon ja akkukemikaalitehtaan on määrä päästä tuotantoon vuoden 2025 lopulla ja nykyisen akkukemikaalitehtaan laajennuksen vuonna 2026. Nämä hankkeet kasvattavat työvoimatarvetta pysyvästi yli 600 hengellä.^{11 12}

Vetyyn liittyvän toiminnan osalta puhtaan vedyn ja puhtaan hiilen tuotantoteknologiaa kehittävä ja kaupallistava Hycamite on aloittanut uuden vedyntuotantolaitoksen rakennustyöt.¹³

Suurteollisuuden sekä sataman kilpailukyvyyn ja kasvun mahdollistaminen sekä toimintaedellytysten turvaaminen ja kehittäminen kiertotalouden periaatteiden mukaisesti edellyttävät koulutusta ja siihen panostamista, jotta investoinnit eivät siirry muihin maihin ja maanosiin. Talouden rapautuminen uhkaa edelleen vähentää kotimaisen pääoman osuutta investoinneissa.

Maakunnan vahvan alkutuotannon murros tulee jatkumaan tilakokojen kasvamisena, sekä ympäristöosaamisen ja palveluosaamisen tarpeen lisääntymisenä.

Merkittävä työllistäjä alueella on turkistuotanto, johon lintuinfluenssaepidemia vaikutti erittäin haitallisesti. Taloudelliset vaikutukset ovat mm. menetettyjen työpaikkojen ja verotulojen lisäksi suorien myyntitulojen menetys (6 milj. euroa) sekä vuosikymmenten jalostustyön menetys. Tilanteen korjaamiseksi valtiovalan tulee ryhtyä toimenpiteisiin elinkeinonsa menettäneiden uudelleen koulutautumisen mahdollistamiseksi, ikääntyvien työnsä menettäneiden työllistymisongelmien ratkaisemiseksi ja lopettaneiden turkistarhojen maa—alueiden ja puitteiden hyödyntämiseksi vihreän siirtymän työssä.

Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Keski-Pohjanmaan lähitulevaisuuden kasvu ja kehitys ovat suuresti riippuvaisia sekä suunniteltavana että käynnissä olevien suurhankkeiden toteutumisesta. Suurin investointien toteutuminen edellyttää myös valtion vahvaa läsnäoloa alueella ja rahoitusinstrumenttien käyttöä hankkeiden toimeenpanon käynnistämiseksi.

Pitkällä aikavälillä ratkaisevaa on elinkeinoelämän uusiutumiskyvyn kehittyminen yhteiskunnallisten murrosten oloissa. Haasteina ovat osaavan työvoiman saatavuuden lisäksi mm. kansainvälisyyden, monikulttuurisuuden ja vastuullisuuden omaksuminen sekä koulutukseen perustuvan osaamisen hyödyntäminen nykyistä laajemmalla määrällä.

E erityisen tärkeässä roolissa on työelämäyhteistyö ja -kumppanuus alueen suurteollisuuden ja muiden yritysten kanssa. Maakunnassa tulee jatkaa tutkimusympäristöjen ja tutkimusinfrastruktuurien määrätietoista kehittämistä yhteistyössä TKI-toimijoiden ja yritysten kesken.

---

¹⁰ Keliber Oy:n [yleisötilaisuus](#) 17.1.2024.

¹¹ Keskipojanmaa 11.6.2022: Umicore tähtää yli tuhanteen työpaikkaan Kokkolassa.

¹² Yle 8.6.2023: [Kobolttivalmistaja Umicore aikoo rakentaa nikkelijalostamon Kokkolaan – kaikkiaan yhtiöllä on suunnitteilla kaupunkiin miljardi-investoinnit](#)

¹³ Hycamite TCD Technologies Oy. [Hycamite aloitti vedyntuotantolaitoksen rakennustyöt Kokkolassa](#). Tiedote 19.1.2024.

5. Työvoiman saatavuus, osaaminen ja sivistys

Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta

Keski-Pohjanmaan työllisyys on hyvä ja kehittynyt parempaan suuntaan. Työttömyysaste oli vuoden 2023 kolmannella neljänneksellä Manner- Suomen pienin, 2,0 %.¹⁴ Työvoimassa tapahtuu muutoksia poismuuton, työkierron ja ammatinvaihdon seurauksena. Väestön ikääntymisen myötä eläköityvien määrä on suuri, esimerkiksi hyvinvointialueen työntekijöistä noin 16 prosenttia eläköityy viiden vuoden kuluessa.¹⁵ Hyödynnettävissä oleva alueellinen työvoimareservi on varsin pieni.

Maakunnassa on meneillään 2030-luvulle ulottuva vihreä siirtymä suurinvestointeineen. Siirtymä mahdollistaa tuhansien uusien työpaikkojen syntyminen alueelle, ja vaikuttaa myös työvoiman osaamistarpeisiin sillä tämä siirtymä ei tapahdu ilman digitalisaatiota, innovaatioita, tutkimusta ja ennen kaikkea uuden osaamisen luomista. Vaikka Keski-Pohjanmaalla on kattava koulutusverkosto perusasteelta toiselle asteelle ja ammattikorkeakoulusta yliopistolliseen tutkijakoulutukseen saakka, voidaan maakuntaa luonnehtia alhaisen koulutustason maakunnaksi. 15 vuotta täyttäneestä väestöstä korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on maakunnista kolmanneksi pienin, 27 %.¹⁶

Arviot näkymistä vuoden ja viiden vuoden päähän kehityksen jatkuessa nykyisen mukaisena

Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen maakunnan kasvua ja kehittymistä määrittelevä tekijä. Työvoimapulan hillitsemiseksi alueen työvoimareservi on hyödynnettävä eli kiinnitettävä huomiota siihen, että nykyinen ja tuleva työvoima pysyy alueella ja työssä mahdollisimman pitkään. Työvoiman ulkopuoliset ryhmät tulee saada mukaan työelämään. Tarvitaan mittavasti myös uutta työvoimaa maakunnan ulkopuolelta, mutta myös osaajien kouluttamista alueen nuorista ja ammatinvaihtajista sekä työ- ja koulutusperustaisista maahanmuuttajista. Monikulttuuristuminen tulee huomioida myös varhaiskasvatuksen ja sivistyspalveluiden resursoinnissa oppimisen turvaamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Ulkomaisen työvoiman lisääminen edellyttää panostamista maakunnan houkuttelevuuden lisäksi työntajien rekrytointiosaamiseen. TKI- ja innovaatiotoiminnan näkökulmasta ulkomailta tulee saada rekrytoitua parhaita osaajia. Työvoiman pysymistä työelämässä mahdollisimman pitkään voidaan edesauttaa mm. työhyvinvointiin, työterveyteen, osa-aikatyöhön ja osaamisen ylläpitoon panostamisella. Veto- ja pitovoimasta tulee huolehtia myös siksi, että alueella olevat nuoret ja kansainväliset opiskelijat jäävät alueelle ja pois muuttaneet nuoret palaavat alueelle muualla suoritettujen opintojen jälkeen.

Vihreän siirtymän myötä työvoimatarpeissa korostuu tarve varmistaa ammatillisen koulutuksen suorittaneiden osaajien saatavuus väestön ja työvoiman ikääntyessä. Jatkossa korkeakoulutustasoisien osaamisen merkitys tulee korostumaan, koska talouskasvu Keski-Pohjanmaalla perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän uusien innovaatioiden aikaansaantiin. Kasvun mahdollistamiseksi maakuntaan on synnytetävä lisää korkeakoulutasoista osaamista hyödyntävää, kasvu- ja kansainvälistymishakuista yritystoimintaa. Tarve korkeakoulutetuille lisääntyy, ja maakunnassa onkin turvattava sekä ammatti- että korkeakoulutetun osaavan työvoiman saatavuus.

Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Elinvoimaisuuden noususta on seurauksena työvoimatarpeiden kasvun lisäksi osaamistarpeiden kasvua; aiemman osaamisen päivittämisen tarvetta, mutta myös uuden ammattialakohtaisen osaamisen tarvetta tai kokonaan uusia osaamisalueita. Tutkintokoulutus kykenee reagoimaan muutoksiin verrattain hitaasti, joten muuttuvien tarpeiden tyydyttämiseen tarvitaan jatkuvan oppimisen erilaisia koulutusmuotoja koulutusorganisaatioiden tarjoamina. Osaamistarpeiden kysynnän kasvu aiheuttaa erilaisia muutostarpeita koulutuksen järjestämiseen, koulutustarjontaan ja koulutuksen toteuttamistapoihin. Joustavat koulutusmahdollisuudet, koulutuspolkujen edelleen kehittäminen ja muutosta tukevien palveluiden saatavuus edistävät osaamisen kehittämistä ja sujuvia siirtymiä. Tarvitaan myös uusia avauksia koulutustarjontaan uusine

¹⁴ Tilastokeskus. Työvoimatutkimus.

¹⁵ Keva. Eläköitymisennuste 2024–2043.

¹⁶ Tilastokeskus. Väestön koulutusrakenne. Vuoden 2022 tiedot.

aloituspaikkoineen ja joustavia sekä ketteriä malleja, jotta uusiin koulutustarpeisiin voidaan vastata. Nämä muutokset aiheuttavat lisäkustannuksia ja siten toteutuessaan vaativat koulutukseen lisärahoitusta. Osaamisvaatimusten muuttumisesta voi seurata vastakkainasettelua osajien ja syrjäytyneiden välille, mitä eri toimenpiteillä tulee pyrkiä ehkäisemään. Valtion toimet koulutukseen ja työvoiman saatavuuteen ovat välttämättömiä vihreän siirtymän investointien toteutumiseksi suunnitellussa laajuudessa.

6. Osallisuus ja hyvinvointi

Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta

Keski-Pohjanmaalla asuu kohtuullisen hyvinvoivaa ja toimeliasta väkeä. Maakunnan työllisyys on hyvä ja erityisesti järjestötoiminta on alueella aktiivista ja talkoohenki vahvaa. Myös useat osallisuutta ja hyvinvointia koskevat mittarit vahvistavat tätä kuvaa, esim. aktiivisesti järjestötoimintaan osallistuvien osuus on hyvinvointialueista kolmanneksi korkein.

Tutkimuksen perusteella 20 vuotta täyttäneistä keskipohjalaisista 49,5 % (koko maa 51,0 %) tuntee elämänlaatunsa hyväksi¹⁷ Määrä on pienentynyt vuosien 2017–2018 ja 2020 kyselyiden tuloksista. Keski-Pohjanmaalla ikääntyneiden, epävakaalla työuralla olevien, pienituloisten ja vähän koulutettujen hyvinvointi on vastausten perusteella parantunut vuodesta 2017. Yksinasuvien, nuorten, lasten ja mielenterveysongelmaisten hyvinvoinnin tila nähdään aikaisempaa huonompana.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus on hyvinvointialueista toiseksi alhaisin. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden henkilöiden määrä on hyvinvointialueista kolmanneksi alhaisin. Kaksi kolmesta kokee elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi, mutta heidän osuutensa on vähentynyt. Syrjintää työssä tai työnhaussa kokevia on vähemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Arviot näkyvästä vuoden ja viiden vuoden päähän kehityksen jatkuessa nykyisen mukaisena

Asukkaiden hyvinvointi maakunnassa säilynee tarkastelukaudella keskimäärin nykyisellä hyvällä tasolla. Yhteisöllisyys, osallisuus ja yhdessä tekeminen vahvistavat edelleen maakunnan asukkaiden hyvinvointia, mutta eivät ratkaise perusongelmia.

Järjestö- ja yhdistystoiminnalla on pitkät perinteet Keski-Pohjanmaalla ja ne ovat olleet merkittävässä roolissa mukana vauhdittamassa muutosta, kehitystä ja kasvua maakunnassa. Kolmannen ja neljännen sektorin toimijoilla, järjestöillä ja vapaaehtoistyöhön perustuvilla yhteisöillä, on todella tärkeä rooli yhteisvastuun, sivistyksen ja yhteisöllisyyden rakentajina sekä tulevaisuudessa myös sosiaalisten innovaatioiden kehittäjinä. Järjestö- ja yhdistystoiminta myös tavoittaa eri ihmisryhmiä kuin viranomaistahot.

Ennaltaehkäisevien ja väestön hyvinvointia vahvistavien toimien merkitys, kohdistettuna koko väestöön ja erityisesti nuoriin, korostuu. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen tuleekin olemaan keskeinen osa maakunnan menestystä ja perusta myönteisen kehityksen jatkumiselle. Maakunnan kehittämisen mukana olevien tahojen yhteistyö ja yhdessä vaikuttaminen hyvinvointialue Soiten kanssa korostuu.

Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Monipuolisilla, laadukkailla ja saavutettavilla hyvinvointia ja terveyttä ylläpitävillä palveluilla, hyvinvointia ja viihtyvyyttä lisäävällä monipuolisella liikunta- ja kulttuuritarjonnalla ja asukkaiden yhteisöllisyyttä sekä turvallisuutta vahvistavilla tekijöillä lisätään maakunnan asukkaiden kokonaishyvinvointia ja turvallisuutta. Luonto- ja kulttuuriympäristöjen vaaliminen edellyttää niiden hoitoa ja käytön alueellista suunnittelua ja suojelun, virkistyskäytön ja elinkeinojen kestävästä yhteensovittamisesta. Maakunnan pienten kuntien resurssit ja mahdollisuudet järjestää palveluita ja toimia kulttuurihyvinvoinnin edistäjänä ovat kuinkin varsin rajoittuneet.

---

¹⁷ Terve-Suomi, THL:n toteuttama tutkimus joka selvittää 20 vuotta täyttäneiden hyvinvointia, terveydentilaa ja palvelukokemuksia Kyselytutkimus 9/2022-3/2023. Vertailutiedot 2020 [Terve Suomi -tutkimus - THL](#)